Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Eenige opmerkingen over de artikelen 884 en 957 B. W.

https://hdl.handle.net/1874/274694

EENIGE OPMERKINGEN

OVER DE ARTIKELEN 884 EN 957 B. W.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. W. KOSTER,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE GENEESKUNDE,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH REGT,

AAN DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

DOOR

FREDERIK UIJTTENBOOGAART,

GEBOREN TE LOENEN.

TE VERDEDIGEN

OP VRIJDAG 20 MAART 1868 DES NAMIDDAGS TEN 3 URE.

UTRECHT,
A. J. VAN HUFFEL.
1868.

Stoom-snelpersdruk van J. VAN BOEKHOVEN, te Utrecht.

AAN MIJNE OUDERS.

VOORWOORD.

Tegenspoed met het vorig onderwerp voor een proefschrift en bijzondere omstandigheden die mij noopten om de Academie spoedig te verlaten, deden mij tot het schrijven van eene kortere proeve besluiten, welke ik nu, ze bijna niet met den naam van dissertatie durvende bestempelen, alleen wensch beschouwd te zien als eene kleine bijdrage tot de verandering van eene onduidelijke en mijns inziens in onze wet niet te huis behoorende wetsbepaling en een aandenken aan allen die aan de Academie eenig belang in mij gesteld hebben.

INHOUD.

§ I. Het stelsel van onze wet en dat van den code civil.

§ II. Wat beteekenen de woorden: „in de gevallen" en „op dezelfde wijze."

§ III. Het nut der tractaten.

§ I.

Het stelsel van onze wet en dat van den Code Civil.

De strenge bepalingen, waaraan in vroegere tijden vreemdelingen onderworpen waren, hadden haren oorsprong daaraan te danken dat de vreemdeling oudtijds als *vijand* (hostis) beschouwd werd [1].

Onder den invloed echter van beschaving en maatschappelijken vooruitgang hebben de wetgevingen langzamerhand ten hunnen opzigte mildere bepalingen aangenomen [2].

Ons Burgerlijk regt stelt hen met Nederlanders gelijk, behalve wanneer de wet bepaaldelijk het tegendeel vaststelt, art. 9 A. B.

---

[1]) Michelet, Origines du dr. Franç pag. 406.

[2]) Sapey, étrangers en France II, 10.

Onder de uitzonderingen, bedoeld in de laatste woorden van bovengenoemd artikel, behooren voornamelijk de in art. 884 en 957 B. W. vervatte beperkingen ten opzigte van het erfregt des vreemdelings. Wat bedoelde de wetgever met deze beperkingen?

Volgens de beraadslagingen over deze artikelen schijnt het hoofddoel geweest te zijn om, door het stelsel van reciprociteit hierin te behouden, andere natiën tot gunstige bepalingen voor Nederlanders te nopen.

Het systeem van onze wet ten opzigte des vreemdelings is verschillend van dat van den Franschen Code. Deze toch zegt in art. 11 C. C.: «l'étranger jouira en France des mêmes droits civils que ceux qui sont ou seront accordés aux Français pas les traités de la nation à laquelle cet étranger appartiendra.»

De Code neemt dus als beginsel reciprociteit aan, en houdt dit stelsel consequent vol in art. 726 en 912 handelende over het erfregt des vreemdelings.

Ons art. 884 is eene letterlijke vertaling van art. 726 C. C., terwijl onze wet een juist tegenovergesteld beginsel aanneemt in art. 9 A. B. waar Nederlanders wat het burgerl. regt betreft met vreemdelingen worden gelijk gesteld.

De wetgever aarzelde om dit laatste beginsel ook bij het erfregt doortevoeren, omdat, zooals ons uit de be-

raadslagingen blijkt [1]), hij vreesde het gouvernement de handen te binden, indien onvoorwaardelijk alle regten van Nederlanders ook aan vreemdelingen werden toegekend, en ten tweede omdat hij van oordeel was, dat juist door de reciprociteit van art. 884 en 957 andere regeringen tot mildere bepalingen zouden uitgelokt worden [2]).

Deze beweegreden schijnt mij niet doeltreffend te zijn; immers zullen andere gouvernementen veel eer tot voor ons gunstige bepalingen genoopt worden indien aan hunne onderdanen bij ons volkomen vrijheid om te erven wordt gegeven, dan wanneer wij het stelsel van reciprociteit blijven aan kleven, dat bovendien strijdt met den geest van art. 9 A. B. en ons doet denken aan het oude regt van représaille [3]).

In Frankrijk is dan ook bij de wet van 14 Julij 1819 alle incapaciteit des vreemdelings in zake van erfregt opgeheven, en zijn de art. 726 en 912 C. C. afgeschaft. Zij hadden hun ontstaan te danken aan het vroeger in Frankrijk geldende *droit d'aubaine* of vreemdelingen-regt, volgens hetwelk oorspronkelijk onder het leenstelsel de goederen

---

[1]) Voorduin ad art. 884.

[2]) Conservons les droits de la réciprocité, et la reciprocité, s'établira chez tous les peuples" sprak de Heer Nicolai.

[3]) Hierover Bijnkershoek, verh. over staatszaken II, 11.

door of aan eenen vreemdeling nagelaten, aan den staat vervielen, maar dat later, in engeren zin genomen, wettelijke beperkingen bevatte ten opzigte van het regt des vreemdelings om in Frankrijk erfenissen te beuren, testament te maken, schenkingen aan te nemen enz. [1]).

Dit regt was in de nationale vergadering van 6—18 Aug. 1790 en 13—17 April 1791 reeds afgeschaft, maar in den Code C. weder hersteld, en wel hoofdzakelijk op de volgende gronden:

Waarom zal men aan vreemden voorregten toestaan die ze ons weigeren? De afschaffing van het droit d'aubaine door de Assemblée Constit. heeft tot nog toe geen volk overgehaald om op dat punt deszelfs wetgeving te veranderen: die rijke vreemdelingen, op wier vestiging binnen Frankrijk men hoopt [2]) zullen toch niet komen omdat ze dan in hun land vreemdelingen worden en dezelfde regten verliezen.

De zwakheid van deze argumenten werd bij de discussiën over de wet van 14 Juillet 1819, die de art. 726 en 912 C. C. afschafte, uitstekend aangetoond door M. le comte SIMEON, in zijn rapport

---

[1]) MERLIN in voce „aubain." ZACHARIAE I, „droit civil Fr. pag. 78 (edit. MASSÉ & VERGÉ).

[2]) Voornamelijk bij erfenis van vaste goederen.

aan de chambre des députés [1]): al weigeren de vreemdelingen ons wederkeerig die regten, welke wij hun toestaan, zoo luidt zijne redenering, toch zal het voordeel aan onze zijde zijn, «parce que nous n'avons pas besoin d'aller nous établir chez eux et qu'il nous est profitable qu'ils viennent chez nous.» Al ware het dat geene andere wetgeving ons op dit punt navolgde en wij niet alle gewenschte vruchten van ons stelsel plukten, we zullen toch een regt hebben afgeschaft, «condamné par la raison», een inbreuk op den eigendom en eene schending van de wetten der bloedverwantschap. In dienzelfden geest luidt het rapport van M. le comte Boissy-d'Anglas [2]): oogenschijnlijk, zegt hij, is er in het systeem van reciprociteit iets billijks, eene bescherming, die het gouvernement aan hare onderdanen verleent, maar het geldt hier minder eene questie van regtvaardigheid dan wel van publiek belang; we moeten hier kapitalisten heen lokken en het droit d'aubaine stoot ze af; oppervlakkig beschouwd bragt het confisqueren van erfenissen veel voordeel op aan den staat, maar de vestiging van vreemdelingen en de inkomsten, door het successie-regt verkregen compenseren dit

---

[1]) Locré III pag. 460.
[2]) Locré III pag. 504.

verlies ruimschoots. Men wijst op de naturalisatie als middel voor de vreemdelingen om hier te kunnen erven, maar langs dien weg zouden ze te veel aan willekeur zijn blootgesteld, en in hun eigen land het burgerschap verliezen.

Bovengemelde redenen waren het die in Frankrijk de wet van 14 Juillet 1819 deden aannemen, en alzoo den vreemdeling, wat het erfregt betreft, gelijk deden stellen met den Franschman. Onze art. 884, 957 en 1718 B. W. [1]) houden echter nog aan de reciprociteit vast, en staan daar nog als overblijfselen van eene reeds in ons land oudtijds gebruikelijke «wijze van retorsie [2]).» De wenschelijkheid dat op dit punt onze wet veranderd worde zal wel geen betoog behoeven, te meer daar wij hiertoe niet te kampen hebben om de geheele derogatie aan een systeem zooals dat van art. 11 C. C., maar het alleen eene toepassing geldt van art. 9 A. B., waarbij als regel is uitgedrukt, dat vreemdelingen, wat het burgerl. regt aangaat met Nederlanders gelijk gesteld worden.

---

[1]) Bij de donatio inter vivos toont PROUDHON cours d. dr. Fr. I Ch. II de ongerijmdheid van de reciprociteit aan.

[2]) Geldersch placaatb. III 360.

§ II.

Wat beteekenen de woorden: „in de gevallen" en „op dezelfde wijze."

Uit de redactie der art. 884 en 957 B. W. bespeuren wij, dat zooveel bij de erfenis ab intestato als bij die ex testamento hetzelfde grondbeginsel geldt, en wel dit: geen vreemdeling heeft bij ons erfregt, dan alleen wanneer de Nederlander zulks in het land van dien vreemdeling heeft; met dit verschil echter dat de woorden der beide artt. niet eveneens luiden.

Art. 884 toch zegt: «geen vreemdeling is bevoegd om als erfgenaam op te treden in de goederen, welke zijn bloedverwant..... in het koningrijk bezit *dan alleen in de gevallen* waarin een Nederlander.... zou kunnen erven, *en op dezelfde wijze*,» terwijl art. 957 luidt: «een vreemdeling

kan in het koningrijk niets bij uitersten wil bekomen dan *voor zoover* dezelfde bevoegdheid» .... etc.

Uit dit verschil in woorden leide men echter niet af, dat de wetgever de erfopvolging ab intestato meer heeft willen beperken dan die ex testamento. Er bestaat geen enkele reden om een dergelijk gevoelen aantenemen; onze woorden «*voor zoover*» zijn eene minder juiste vertaling van «*dans le cas où* in art. 912 C. C. [1]), terwijl noch uit de beraadslagingen over den Code Civil, noch uit die over ons Wetboek iets blijkt, op grond waarvan wij tot een dergelijk verschil zouden kunnen besluiten.

Gewigtiger voor ons regt is de vraag: wat bedoelde de wetgever met de woorden «*dan alleen in de gevallen* en *op dezelfde wijze?*»

De beraadslagingen over onze artikelen verspreiden omtrent dit punt weinig licht; alleen beweerde de regering, dat de wetgever hier het oog gehad had op de drukkende lasten het zooals jus detractus, albiginatus enz., waaraan erfenissen buiten 's lands somtijds onderworpen zijn [2]). Is dit alleen de bedoeling van art. 884, dan zou het wenschelijk geweest zijn eene andere redactie te kiezen dan die wij nu hebben, en het art. niet letterlijk over-

---

[1]) Vragen van Ned. Regt I pag. 42.

[2]) Voorduin IV pag. 13.

tenemen uit den Code. Wij zullen nu moeten nagaan welken zin men in Frankrijk aan deze woorden hechtte.

CHABOT DE L'ALLIER meent, op grond van een arrest aan 't hof van cassatie van 24 Aug. 1808 [1]) dat men naar aanleiding der woorden: «*dans les cas et de la manière*» niet alleen moet vragen: heeft een Franschman *qua talis* erfregt in het vreemde land, maar zelfs of hij regt heeft op eene successie van denzelfden rang en van dezelfde hoeveelheid en soort van goederen in het land des vreemdelings, met andere woorden: aan welke lasten en regten zijn erfenis daar onderworpen is, of er daar ook een verschil bestaat wat betreft roerende en onroerende goederen, en welke kracht de graad van bloedverwantschap heeft waarin hij tot den eflater staat in het vreemde land; B.v. een Franschman of vreemdeling sterft in Frankrijk, en laat als erfgenaam na een vollen broeder (Franschman) en een halven broeder (vreemdeling), in wiens land het Rom. regt geldt; nu zou volgens de Fransche wet die frater uterinus $^1/_4$ der nalatenschap bekomen, maar omdat in zijn land de halve broeders door de volle worden uitgesloten, krijgt

[1]) CHABOT DE L'ALLIER, comment. sur la loi des success., ad art. 726.

hij nu ook in Frankrijk niets en de frater germanus alles.

In dezen zin schreef ook PAILLIET [1]): «avant la loi du 14 Juill. 1819 la réciprocité exigée par le Code pour rendre un étranger capable de reçevoir en France s'entendait non seulement de nation à nation mais encore de particulier à particulier.» Ook TOULLIER [2]) verklaart art. 726C. C. op deze wijze.

Dit gevoelen is ook Mr. A. DE PINTO toegedaan [3]) en mijns inziens teregt; immers de duidelijke letter der wet en de geschiedenis onzer artikelen geven ons meer regt tot zulk eene interpretatie dan tot die van Mr. DIEPHUIS en Prof. VAN HALL. Inziende dat deze uitlegging in de praktijk zoo veel moeijelijkheden opleverde, hebben zij in strijd met de uitlegging der Fransche schrijvers aangenomen, dat men alleen vragen moet: staat een Nederlander *qua talis* achter bij den inboorling van het vreemde land, of niet? en dit wel eerstens op grond der in art. 957 gebezigde uitdrukking: «*voor zoo ver*» welke van HALL [4]) ook op art. 884 toepast. Wij zagen echter zoo even, dat waarschijnlijk de wetgever in art. 957 met kortere woorden herhaald

---

[1]) MANUEL du droit civ., ad art. 11, noot 8.

[2]) Droit civil IV pag. 110.

[3]) Handboek II § 521.

[4]) Regtsgel. bijbl. 1847 pag. 150.

heeft wat hij in art. 884 meer omschreven had uitgedrukt, en betwijfelen dus de juistheid van dit argument. Mr. DIEPHUIS [1]) meent dat men aannemen kan, dat de woorden: «*in de gevallen en op dezelfde wijze*» bedoelen, «*wanneer*» of «*in geval,*» en dat zij zoo opgevat meer met de ratio legis en eene gezonde wijze van uitlegging zullen overeenkomen; hij vordert dus eene bloote «reciprocité d'état à état» en meent dat ook dit de bedoeling der wetgevers geweest is zonder dat deze zich met meer bijzondere bepalingen heeft willen inlaten. Zijne wijze van zien doet voorzeker de gemakkelijkste oplossing van art. 884 aan de hand, doch eene andere vraag is het, of wij vrijheid hebben, om die oplossing aan te nemen.

Uit de beraadslagingen is het moeijelijk op te maken, wat de wetgever eigenlijk gewild heeft, want nemen wij, met DIEPHUIS, de woorden van den Heer NICOLAI aan als maatstaf: «n'accorder des avantages qu'à ceux qui ne nous donnent pas une exclusion absolue,» de woorden, welke onmiddelijk vooraf gaan: «il faut exiger la réciprocité, suivre en cela l'exemple de nos voisins» [2]), verwijzen naar de bedoeling van den Code, en wij zagen boven reeds dat

---

[1]) Burgerl. regt IV § 459.

[2]) VOORDUIN IV pag. 15.

de Fransche jurisprudentie het artikel letterlijk opvatte, zoodat ook wij ons daaraan zullen moeten houden.

Daarenboven is het moeijelijk aantenemen, dat de regering dezelfde woorden zou overgenomen hebben, met het doel om er een geheel anderen zin aantegeven.

De uitlegging van Mr. DE PINTO schijnt mij het meest met den geest en de letter van de artt. 884 en 957 overeentekomen, welke zonder beperking naar de vreemde wetgeving verwijzen [1]).

De vreemdeling, die hier te lande als erfgenaam wil optreden, zal moeten bewijzen, volgens den regel «actori incumbit probatio,» dat de wetten van zijn land in een omgekeerd geval den Nederlander op dezelfde wijze ook tot de successie toelaten, zoodat het groote bezwaar, dat er volgens sommigen voor den Nederlandschen regter in het onderzoeken van al die vreemde wetgevingen gelegen zou zijn, van zelf vervalt.

Eene andere vraag waartoe onze interpretatie aanleiding kan geven is deze: het kan gebeuren dat een erfenis in Nederland openvalt, en er twee erfgenamen zijn, een Nederlander en een vreemdeling; de graad van bloedverwantschap, waarin zij tot den overledene staan, wordt in Nederland niet

---

[1]) Vragen v. Ned. Regt I. pg. 47.

tot de successie toegelaten, en in het vreemde land wèl; zou nu art. 884 in onzen zin opgevat, den vreemdeling hier wèl toelaten en den Nederlander uitsluiten? Daaruit zou de groote onbillijkheid voortvloeijen, dat een vreemdeling meer regten in Nederland zal kunnen hebben dan de Nederlander zelf.

Wij aarzelen niet met de Fransche juristen aantenemen, dat op erfenissen, opengevallen in Nederland, een vreemdeling alleen zulke regten zal hebben als op die nalatenschap een Nederlander in denzelden graad zou hebben [1]).

Het was om deze ongerijmdheid te voorkomen dat men in Frankrijk het woord «*lois*» uit art. 11 C. C. heeft weggelaten en alleen »suivant les traités» behouden. Het slechte systeem van art. 884 en 959 B. W. geeft bij ons nog tot die vraag aanleiding: was art. 9 A. B. daarentegen alleen onze basis dan zou de vreemdeling van zelf wel *dezelfde* maar dus ook niet *meer* regten dan de Nederlander kunnen hebben.

---

[1]) CHABOT DE L'ALLIER, ad art. 726, PAILLIET ad art. 11, noot 13, VERNÈDE ad art. (Nalezingen).

§ III.

Het nut der tractaten.

Volgens art. 11 C. C. berustte in Frankrijk de reciprociteit in erfregt alleen op *tractaten;* bij ons echter is het geen bepaald vereischte, en kan de bevoegdheid van een vreemdeling om in Nederland te erven op de wet en op tractaten steunen.

Wij zullen echter zien, dat hij in een voorkomend geval bij deze laatste weinig baat vinden zal, hoewel het een groot gemak zijn zou indien de Nederlandsche regter eenvoudig had na te gaan, of er een tractaat tusschen ons land en dat vreemde land bestaat, waarbij de successie geregeld is.

Er bestaan wel eene menigte van tractaten het erfregt betreffende, maar de meesten zijn gemaakt ten einde wederzijds het jus detractus, de gabella hereditaria, het regt van exue, de census emigrationis afteschaffen en dit waren alle fiskale regten,

die niets met het Burg. regt te maken hebben, terwijl in die tractaten overigens zelfs geen melding gemaakt wordt van bevoegdheid om te erven [1]). Ook in Frankrijk zag men de juistheid dezer opmerking in, en werd bij art. 4 ontwerp van den C. C. door den heer TRONCHET opgemerkt, dat niettegenstaande de tractaten de vreemdelingen vóór 1790 «n'avaient pas la capacité active de succéder [2]).»

Nu heeft bij ons de jurisprudentie er somtijds anders over gedacht en aangenomen: dat door de wederkeerige afschaffing van het jus detractus ook stilzwijgend de onbekwaamheid om te erven is afgeschaft. (Arrest H. Geregtsh. 's Gravenhage 17 Junij 1836) zoo ook nam een ander arrest van het hof van Z. Holland aan, dat een tractaat stilzwijgend een bestaand erfregt veronderstelt, anders kon er van geen belasting op dat erfregt sprake zijn [3]).

Deze redeneringen schijnen mij echter, hoe spitsvondig ook, eene al te ver gezochte interpretatie der tractaten te zijn [4]). Er bestaan slechts twee tractaten, het eene met Sardinie (Stbl. 1822 n°. 3),

---

[1]) Weekbl. van 't Regt 1446. Regtsgel. adviezen V. 12.

[2]) Fenet, trav. prépar. du C. C. VII, pag. 10 en 11.

[3]) Weekbl. van 't Regt 1422.

[4]) Ten minste bij ons; in Frankrijk is er eene klasse van tractaten die weêrkeerig wel erfregt stipuleren, zie DENISART „division par classes des traités etc."

het andere met Sicilie (Stbl. 1821 n°. 11), die spreken over het afschaffen van het droit d'aubaine en van beletselen om in elkanders land te erven; deze zou men des noods bij art. 884 kunnen toepassen doch zij beslissen niets omtrent den *modus quo*, zoodat de wetgeving dier beide staten in ieder geval de maatstaf zal moeten zijn.

Het beste middel om de jure constituendo de mogelijkheden, te voorkomen waartoe de artt. 884 en 957 aanleiding geven, zal, na het hierboven besprokene, wel gelegen zijn in het aannemen van het Fransche stelsel. Wij kunnen onze artt. eenvoudig doen vervallen; dan zal de vreemdeling op grond van art. 9 A. B., wat erfregt aangaat, evenveel regt hebben als de Nederlander. Ten einde laatstgenoemden, wanneer hij goederen, die gedeeltelijk in een vreemd land liggen, met een vreemdeling deelen moet, te verzekeren van zijn *volle* aandeel in die successie, zou men eene bepaling in denzelfden geest als die van art. 2 der Fransche wet van 14 Juill. 1819, in plaats van onze artt. 884 en 957 kunnen stellen.

Als tegenwerping kan men wel aanvoeren dat, er altijd in dit art. nog een zekere mate van reciprociteit doorstraalt [1]).

---

[1]) Sapey: „Reconnaissez donc, jusque dans ces art. le système même de réciprocité etc." III pag. 165.

Dit is zeker waar, doch het is eene bepaling waartoe wij toch volkomen geregtigd zijn opdat de Nederlander geen slagtoffer zij van een zoo vrijzinnig systeem tegenover vreemdelingen. Volgden daarenboven de wetgevingen van alle andere natiën ons op dit punt na, dan zou die bepaling van zelve overbodig worden, terwijl de Nederlander er tot op dat tijdstip een waarborg voor zijn regten in vinden kan.

STELLINGEN.

I.

Conventio in exordio contractus inita, ut non solvente debitore statuto die, praedia pignori data creditori vendita sint, etiam in jure Justinianeo valet.

II.

Conditio existens retrotrahitur ad initium.

III.

Ut quis actionem Publicianam instituere possit, non utique requiritur eum possessorem fuisse.

IV.

Artt. 381 en 382 B. W. zijn ook van toepassing op natuurlijke wettig erkende kinderen.

V.

De woorden: „*te dier zake*" in art. 588 al. 2 B. W. moeten als niet geschreven worden beschouwd.

VI.

Art. 953 B. W. geldt ook voor apothekers die slechts geneesmiddelen voor den overledene hebben bereid.

VII.

De uitdrukking: „*grove beleedigingen*" in art. 288 B. W. behoeft niet beperkt te worden tot grove beleediging door woorden.

VIII.

Het bezit der waren van den cognoscementhouder begint op het oogenblik der afgifte van het cognoscement door den schipper.

IX.

Art. 3 W. v. K. bedoelt onder het woord: „*waren*' ook effecten en schuldbrieven.

X.

De verkoop der onroerende goederen bij de vereffening eens faillieten boedels moet, binnen het arrondissement, waar de faillietverklaring uitgesproken is, geschieden.

XI.

De: „kennelijk onvermogenden" van art. 525 al. 2 R. V., behoeven niet te vallen onder de bij vonnis in staat van kennelijk onvermogen verklaarden van art. 882 R. V.

XII.

De stelling van FEUERBACH (§ 34 noot 1): „wer „einem zum tode verurtheilten tödtet, ohne durch „Amt oder Auftrag des Staats zur Hinrichtung be„mächtigt zu sein, handelt wider die öffentliche „ordnung als Polizeiübertreter, nicht wider das „Recht des anderen auf Leben, als Mörder" is even onbarmhartig als onredelijk.

XIII.

Het woord „*frapper*" in art. 228 C. P. bevat in zich onderscheidene soorten van geweldadigheid.

XIV.

Onbezoldigde jagtopzieners zijn verpligt aangifte te doen van overtredingen, begaan buiten den grond waarvoor ze aangesteld zijn.

XV.

In strafzaken is de vader niet bevoegd namens zijn minderjarigen zoon hooger beroep in te stellen.

XVI.

Kiesvereenigingen zijn overbodig en af te keuren.

XVII.

Ten onregte beweert ZACHARIAE (vierzig Bücher vom St. I. 3) „dasz der Beweis für die Rechtmäs-„zigkeit einer Verfassung oder Beherrschungsform „*nur* durch ihr Alter geführt werden kann."

XVIII.

Eene belasting op renten van door den Staat aangegane leeningen is ongeoorloofd.

XIX.

Het stelsel van retorsie met betrekking op verbodsbepalingen van vrijen in- of uitvoer is nooit goed te keuren.

XX.

De regering mag aan geene ambtenaren hooge bezoldiging geven onder de verpligting om door hunne groote uitgaven de nijverheid te doen bloeijen.

XXI.

Het werven van vreemde vrijwilligers op zwaar handgeld, om als soldaten in de koloniën dienst te doen behoort te worden afgeschaft.

1808915